

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شهید چمران اهواز، بهار ۱۳۸۷
دوره سوم، سال پانزدهم، شماره ۱
صص: ۹۹-۱۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۸۵/۷/۱۲
تاریخ بررسی مقاله: ۸۷/۲/۲۵
تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۱۲/۲۰

بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود، سرسختی روانشناختی)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی اعتیاد به مواد مخدر در کارکنان یک شرکت صنعتی در اهواز

دکتر یداله زرگر*

دکتر بهمن نجاریان**

دکتر عبدالزهره نعامی***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه برخی ویژگی‌های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود و سرسختی روانشناختی)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد در کارکنان یک شرکت بزرگ صنعتی اهواز انجام شد. در این پژوهش تعداد ۴۸۹ نفر از کارکنان آن شرکت صنعتی که در طول دو ماه در کلاس‌های آموزشی شرکت نمودند، به صورت تصادفی انتخاب شدند و ۶ پرسشنامه هیجان خواهی، ابراز وجود، سرسختی روانشناختی، نگرش مذهبی، رضایت از همسر و پرسشنامه ایرانی آمادگی به اعتیاد را تکمیل نمودند. ویژگی‌های شخصیتی و خانوادگی به عنوان متغیرهای پیش بین و آمادگی به اعتیاد متغیر ملاک در نظر گرفته شد. طرح تحقیق از نوع همبستگی است و داده‌های تحقیق با ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیری تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که کارکنانی که نارضایتی بیشتری از همسر دارند آمادگی به اعتیاد بیشتری دارند.

* استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران
zargarmpmk@yahoo.com

** استاد بازنشسته گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران
najarianb@psych.ubc.ca

*** استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران
naamiabdul@yahoo.com

کارکنان هیجان خواه بالا، سرسختی روانشناختی پایین و نگرش مذهبی پایین، آمادگی به اعتیاد بالاتری داشتند. بالاترین ضریب همبستگی مربوط به رضایت از همسر بود که مهمترین متغیر پیش‌بین در این پژوهش می‌باشد. بین ابراز وجود و آمادگی به اعتیاد، رابطه معنی‌داری به دست نیامد. ضرایب تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر برای ترکیب خطی متغیرهای رضایت از همسر، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، نگرش مذهبی و ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود.

کلید واژگان: آمادگی به اعتیاد، ابراز وجود، رضایت زناشویی، سرسختی روانشناختی، هیجان خواهی، نگرش مذهبی

مقدمه

میزان حوادث بالا در محل کار، غیبت‌های زیاد و سایر مشکلات، ذکر شده است. یک پژوهش بین‌المللی که توسط سازمان بهداشت جهانی انجام شد، نشان می‌دهد که در تمامی کشورها استعمال مواد مخدر اثرهای زیانبار اقتصادی فراوانی به دنبال داشته است. کاهش میزان بهره‌وری ناشی از استعمال مواد در کانادا بین ۱/۷ و ۲/۳ میلیارد دلار آمریکا برآورد شده است (ادریان و ویلیامز^۲، ۱۹۸۸). تداوم مشکلات ناشی از مصرف مواد در محل کار کنترل آن را دشوارتر می‌کند. مصرف مواد مخدر در کشورهای چون اندونزی، ژاپن و پرو بر فرایند استخدام نیز تأثیر گذاشته است. تخمین زده شده که هزینه‌هایی که ظرف یکسال برای تهیه مواد مخدر در ژاپن صرف می‌شود ۱۰ میلیارد ین می‌باشد. این هزینه در

وابستگی به مواد یا به اصطلاح اعتیاد به مواد مخدر در همه مشاغل، سطوح تحصیلی و طبقه اقتصادی، اجتماعی دیده می‌شود و مختص به افراد و اقشار خاصی نمی‌باشد. با توجه به شیوع بالای وابستگی به مواد و دشواری‌های درمان آن، تلاش در جهت شناسایی عوامل خطر ابتلاء به این مشکل در جمعیت‌های مختلف به ویژه محیط‌های کاری بسیار ضروری می‌باشد.

اثرات و عوارض مصرف مواد مخدر در کارکنان، در کاهش بهره‌وری سازمان‌ها، را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: الف) عملکرد شغلی ضعیف، ب) افزایش غیبت و ج) روابط بین فردی ضعیف در محل کار (میلر^۱، ۱۹۹۱). مصرف الکل و مواد مخدر به عنوان یکی از عوامل بهره‌وری پایین،

2- Adrian, & Williams

1- Miller

مصرف الکل و مواد مخدر در محل کار هر سال میلیاردها دلار از طریق خطاهای شغلی، اسراف و از بین رفتن مواد و امکانات، تأخیر و غیبت به تجارت و صنعت امریکا خسارت وارد می‌کند. علاوه بر این، کاهش تولید ناشی از اشکال در تصمیم‌گیری در سطوح مختلف مدیران و هزینه‌های آموزش و کارایی مجدد را می‌توان به آن اضافه کرد.

عوامل گرایش به اعتیاد در محل کار جدا از عوامل کلی نیست. علاوه بر این، عوامل جزئی وابسته به موقعیت شغلی نیز در گرایش به اعتیاد مؤثر می‌باشند. در پژوهشی که توسط مکدونالد، ولز و وایلد^۴ (۱۹۹۹) انجام شد، عوامل شغلی مرتبط با مشکلات مصرف مواد و الکل مورد بررسی قرار گرفت و چهار عامل، یعنی کنترل اجتماعی، دسترسی پذیری به مواد، شغل خطرناک و فشار دوستان و همکاران، با اعتیاد رابطه معنی‌دار داشت.

برخی از متغیرهای پیش‌بین آمادگی به اعتیاد، ویژگی‌های شخصیتی، مانند هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، ابراز وجود، نگرش‌های مذهبی و رضایت زناشویی می‌باشند. در یک مطالعه (گارسیا، ۱۹۹۶)

فلیپین بالغ بر ۲۲ میلیون دلار آمریکا است (اسمارت، مورای و اریف^۱، ۱۹۸۸). طبق مطالعاتی که در سال ۱۹۸۴ در آمریکا به عمل آمد معلوم شد که این کشور حدود ۲۶ میلیارد دلار بهره‌وری را به خاطر استعمال مواد غیر مجاز از دست داده است (ادریان و ویلیامز، ۱۹۸۸). این رقم در سال ۱۹۹۹ به ۱۰۰ میلیارد دلار رسیده است. خسارات ناشی از کاهش بهره‌وری به صورت‌های مختلف از جمله افزایش سرقت، حوادث شغلی و مراقبت‌های بهداشتی نشان داده می‌شود. تحقیقات در آمریکا نشان دادند که کارکنان معتاد هر سال به طور متوسط ۴۰ روز از مرخصی استعلاجی استفاده می‌کنند، در حالی که در کارکنان عادی این رقم ۴ روز می‌باشد. علاوه بر این، ۲۵ درصد حقوق افراد معتاد صرف اعتیادشان می‌شود. میزان حوادث شغلی کارکنان مصرف‌کننده مواد ۵۵ درصد بیش از کارکنان عادی است، جراحات آنها ۸۵ درصد بیشتر و غیبت‌هایشان ۷۸ درصد بیش از کارکنان عادی می‌باشد (سازمان مبارزه با مواد مخدر امریکا^۲، ۲۰۰۱). طبق نظر گارسیا^۳ (۱۹۹۶)، سوء

- 1- Smart, Murray, & Arif
- 2- U.S. Drug Enforcement Administration
- 3- Garcia

4- MacDonald, Wells, & Wild

نشان داده شد که چند گروه از کارکنان گرایش کمتری به مواد مخدر دارند: کارکنانی که درآمد بیشتری دارند، کارکنانی که تحصیلات دانشگاهی دارند و افراد مذهبی تر. در مطالعه تمپلین و مارتین^۱ (۱۹۹۹) به رابطه مذهب درونی و بیرونی با مصرف الکل پرداخته شده است. نتایج نشان داد، مذهب درونی با مصرف کمتر الکل در هفته ارتباط دارد و افراد مشکلات ناشی از مصرف الکل کمتری در یکسال گذشته تجربه کردند. به علاوه، مذهب بیرونی با میزان مصرف الکل در هفته و تجربه مشکلات ناشی از الکل در یکسال گذشته رابطه نداشت. همچنین، در تحقیق سانچز و ناپو^۲ (۲۰۰۸) نشان داده شد که مذهب درمانی در دانش آموزان دبیرستانی معتاد تأثیر مثبتی بر بهبودی آنان داشته است. در چند مطالعه رابطه بین هیجان خواهی و مواد مخدر نشان داده شده است (از جمله زاگرمین^۳، ۱۹۷۸، به نقل از دروکس و بیلی^۴، ۲۰۰۱؛ چندرا، کریشنا، بنگال، راماکریشنا و جایاشوری^۵، ۲۰۰۳؛ سیراگلو و ایسین^۶، ۲۰۰۵).

در زمینه رابطه سرسختی روانشناختی با مصرف الکل و مواد مخدر تحقیقات اندکی انجام شده است. از جمله معدود تحقیقات انجام شده در این زمینه پژوهش مدی، وادوا و هایر^۷ (۱۹۹۶) است که بر روی نوجوانان انجام گرفته است. نتیجه مطالعه آنان بیانگر رابطه منفی بین سرسختی با مصرف مواد مخدر و الکل می باشد. تحقیق هومیش، لئونارد و کورنلیوس^۸ (۲۰۰۷) به رابطه مصرف داروهای محرک و رضایت زناشویی پرداخته است. آنها نشان دادند همسرانی که رفتار و دیدگاه متفاوتی در مورد مصرف مواد دارند از رضایت زناشویی پایینی برخوردارند. علی رغم اهمیت پدیده اعتیاد در محل کار، تحقیقات اندکی در ایران انجام شده است. انجام چنین تحقیقاتی باعث روشن تر شدن وضعیت اعتیاد در کارخانجات می شود و علاوه بر مدیران، کارکنان نیز می توانند از نتایج آن بهره مند گردند. آگاهی از متغیرهای پیش بین اعتیاد در شرکت ها به مدیران امکان اجرای اقدامات آموزشی، فرهنگی، درمانی و برخورد اداری مناسب و سایر اقدامات مقتضی را می دهد.

- 1- Templin, & Martin
- 2- Sanchez, & Nappo
- 3- Zuckerman
- 4- Dervaux, & Bayle
- 5- Chandra, Krishna, Benegal, & Ramakrishna

- 6- Cirakoglu, & Isin
- 7- Maddi, Wadhwa, & Haier
- 8- Homish, Leonard, & Cornelius

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل)، در کارکنان یک شرکت صنعتی، رابطه مثبت وجود دارد.
- ۲- بین سرسختی روانشناختی و آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل)، در کارکنان یک شرکت صنعتی، رابطه منفی وجود دارد.
- ۳- بین ابراز وجود و آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل)، در کارکنان یک شرکت صنعتی، رابطه منفی وجود دارد.
- ۴- بین نگرش مذهبی و آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل)، در کارکنان یک شرکت صنعتی، رابطه منفی وجود دارد.
- ۵- بین رضایت زناشویی و آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل)، در کارکنان یک شرکت صنعتی، رابطه منفی وجود دارد.
- ۶- بین هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، ابراز وجود، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد و حیطه‌های آن (فعال و منفعل) در کارکنان یک شرکت صنعتی رابطه چندگانه وجود دارد.

در پژوهشی که با هدف زمینه‌یابی اعتیاد و بررسی رابطه نگرش مذهبی و رضایت از همسر با آمادگی به اعتیاد در کارکنان یک واحد صنعتی واقع در اهواز توسط زرگر (چاپ نشده ب) انجام شد. تعداد ۳۰۷ نفر از کارکنان به طور تصادفی انتخاب شدند و ۴ پرسشنامه زمینه‌یابی اعتیاد، آمادگی به اعتیاد، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی را تکمیل نمودند. یافته مهم این تحقیق این بود که کارکنانی که نگرش مذهبی پایین، نارضایتی زناشویی، سیگاری و نوبتکار هستند آمادگی به اعتیاد بیشتری دارند.

تحقیق حاضر در پی این مسئله است که مشخص کند آیا ویژگی‌های شخصیتی ابراز وجود، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، نگرش‌های مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد رابطه دارد؟ به عبارت دیگر، هیجان خواهی، ابراز وجود، رضایت زناشویی، نگرش مذهبی و سرسختی روانشناختی به عنوان متغیرهای پیش بین آمادگی اعتیاد به مواد مخدر در نظر گرفته شده است. منظور از آمادگی به اعتیاد استعداد اعتیاد است. به عبارت دیگر، افرادی که آمادگی به اعتیاد بالایی دارند بیش از دیگران در معرض اعتیاد می‌باشند.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه گیری جامعه تحقیق شامل کلیه کارکنان مرد (رسمی، پیمانی و قراردادی، نوبتکار و روزکار) واحدهای مختلف در یک شرکت صنعتی بزرگ در استان خوزستان می باشد. نمونه شامل تعداد ۴۸۹ نفر از کارکنان واحدهای مختلف شرکت مذکور می باشد. این افراد در کلاس های تشکیل شده در اردیبهشت و خرداد ماه ۱۳۸۴ در اداره آموزش شرکت، حضور داشتند و پرسشنامه ها را تکمیل نمودند. اداره آموزش برای کلیه کارکنان، دوره های آموزشی با موضوع های مختلف متناسب با کارشان به طور مستمر برگزار می کند و نمونه انتخاب شده شامل کلیه کارکنانی بود که در این دو ماه در این کلاس ها حضور داشتند. با توجه به این که تعداد کارکنان زن در کل شرکت بسیار کم بودند وارد تحقیق نشدند و پژوهش فقط بر روی کارکنان مرد انجام شد.

ابزار پژوهش

در این پژوهش به منظور جمع آوری داده ها از شش پرسشنامه و فرم مشخصات فردی-شغلی استفاده شد که عبارتند از: الف)

پرسشنامه آمادگی به اعتیاد، ب) پرسشنامه رضایت زناشویی، ج) پرسشنامه نگرش سنج مذهبی، د) مقیاس هیجان خواهی، ه) مقیاس سرسختی روانشناختی و و) پرسشنامه ابراز وجود.

الف) پرسشنامه آمادگی به اعتیاد

مقیاس آمادگی به اعتیاد توسط وید و بوچر^۱ (۱۹۹۲) ساخته شد و تلاش هایی در جهت تعیین روایی آن در کشور ایران نیز صورت گرفته است (به طور مثال، کردمیرزا، آزاد و اسکندری، ۱۳۸۲). پرسشنامه ای که در تحقیق حاضر به کار گرفته شد مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد^۲ است که با توجه به شرایط روانی-اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵) ساخته شد. این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ سنج می باشد. نمره گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) می باشد. در عامل اول (آمادگی فعال) بیشترین ماده ها به ترتیب مربوط به رفتارهای ضد اجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت به مواد،

1- Weed, & Butcher

2- Iranian Addiction Potential Scale (IAPS)

- افسردگی و هیجان خواهی می‌باشد و در عامل دوم (آمادگی منفعل) بیشترین ماده‌ها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی می‌باشند. جهت محاسبه روایی این مقیاس از دو روش استفاده شد. در روایی ملاکی، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد دو گروه معتاد و غیرمعتاد را به خوبی از یکدیگر تمیز داده است. روایی سازه مقیاس از طریق همبسته کردن آن با مقیاس ۲۵ ماده‌ای فهرست علائم بالینی^۱ (SCL-25) ۰/۴۵ محاسبه شده است که در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود. پایایی مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شد که در حد مطلوب می‌باشد (زرگر، ۱۳۸۵).
- در تحقیق حاضر، روایی مقیاس از طریق مقایسه نمره‌های آمادگی به اعتیاد کارکنانی که اظهار داشتند تجربه مصرف مواد داشته‌اند با کارکنانی که چنین تجربه‌ای نداشته‌اند انجام شد که تفاوت معنی‌داری بین دو گروه مشاهده شد. در مطالعه حاضر پایایی مقیاس نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه گردید. ضریب آلفا برای عامل اول (فعال) ۰/۹۱ و برای عامل دوم (منفعل) ۰/۷۵ می‌باشد.
- ب) پرسشنامه رضایت زناشویی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ^۲ توسط السون^۳ (۱۹۸۹)، به نقل از سلیمانان، (۱۳۷۳) تدوین شده است که فرم اصلی آن از ۱۱۵ ماده و فرم کوتاه آن از ۴۷ ماده تشکیل شده است. در این پژوهش از فرم ۴۷ ماده‌ای استفاده شده است.
- این پرسشنامه به منظور ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پربراری رابطه زناشویی به کار می‌رود. همچنین، از این پرسشنامه برای تشخیص زوج‌هایی که نیاز به مشاوره و تقویت رابطه خود دارند، استفاده می‌شود (ثنایی و علاقه‌بند، ۱۳۷۹). سلیمانان (۱۳۷۳) روایی^۴ همزمان پرسشنامه ۴۷ ماده‌ای رضایت زناشویی را با فرم اصلی آن ۰/۹۵ به دست آورد و پایایی مقیاس انریچ را از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۵ محاسبه کرد. معتمدین (۱۳۸۳) برای بررسی روایی سازه پرسشنامه انریچ از پرسشنامه سازگاری زناشویی استفاده کرد و ضریب همبستگی ۰/۶۵ (در سطح معنی‌داری $p=0/01$) را به

2- Enriching and Nurturing Relationship Issue, Communication and Happiness (ENRICH)

3- Olson

4- validity

1- Symptom Checklist-25 (SCL-25)

د) مقیاس هیجان خواهی آرنت

مقیاس هیجان خواهی آرنت^۱ (AISS) توسط جفری آرنت ساخته شد (آرنت، ۱۹۹۴). این مقیاس دارای ۲۰ ماده است که شامل ۲ خرده مقیاس تنوع طلبی^۲ (ماده‌های فرد) و شدت هیجان^۳ می‌باشد. این مقیاس با خرده مقیاس رفتار مخاطره‌آمیز پرسشنامه روانشناختی کالیفرنیا^۴ (CPI) همبستگی بالایی نشان داده است. همچنین، با مقیاس هیجان خواهی^۵ (SSS) زاگرن^۶ همبستگی بالایی دارد. در یک مطالعه دیگر نیز معلوم شد بین مقیاس هیجان خواهی آرنت (AISS) و خرده مقیاس پرخاشگری پرسشنامه کالیفرنیا (CPI) رابطه معنی‌داری وجود دارد (آرنت، ۱۹۹۴).

خصوصیات روانسنجی مقیاس هیجان خواهی آرنت در ایران توسط پوروفایی (۱۳۷۶) به دست آمد و کاربرد آن را قابل قبول دانست. ضریب آلفای به دست آمده ۰/۶۵ است. مقیاس هیجان خواهی آرنت به طور همزمان با فرم ۵ پرسشنامه زاگرن اجرا

دست آورد. معتمدین، برای بررسی پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ از روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کرد که مقادیر آن به ترتیب ۰/۵۷ و ۰/۶۱ به دست آمدند. پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ در مطالعه حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه گردید.

ج) مقیاس سنجش دینداری

این مقیاس یک ابزار خود-گزارشی برای سنجش میزان دینداری فرد است که توسط آرنین (۱۳۷۷)، به نقل از شهنی ییلاق، موحد و شکرکن، (۱۳۸۳) تهیه گردید. این مقیاس شامل ۲۰ ماده است که نمره‌گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) می‌باشد. روایی سازه از طریق ضریب همبستگی نمره کل پرسشنامه با یک سؤال محاسبه و ۰/۵۶ به دست آمد که در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است. ضرایب پایایی این مقیاس با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ، گاتمن و اسپیرمن براون محاسبه گردید و به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۷ و ۰/۸۷ می‌باشند (شهنی ییلاق و همکاران، ۱۳۸۳). پایایی این مقیاس در مطالعه حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه گردید.

- 1- Arnett Inventory of Sensation Seeking (AISS)
- 2- novelty
- 3- intensity
- 4- California Psychological Inventory (CPI)
- 5- Sensation Seeking Scale (SSS)
- 6- Zuckerman

شد و ضرایب همبستگی مطلوب به دست آمد. پایایی مقیاس در مطالعه حاضر با روش آلفای کرونباخ ۰/۶۵ محاسبه گردید.

ه) مقیاس سرسختی روانشناختی

مقیاس سرسختی روانشناختی یک مقیاس خود-گزارشی مداد-کاغذی است که دارای ۲۷ ماده می‌باشد و توسط کیامرثی، نجاریان و مهرابی‌زاده هنرمند (۱۳۷۷)، از طریق تحلیل عوامل بر روی یک نمونه ۵۲۳ نفری از دانشجویان دانشگاه آزاد اهواز ساخته شد. کیامرثی و همکاران برای سنجش روایی این مقیاس، همبستگی آن را همزمان با چهار ابزار یعنی پرسشنامه اضطراب^۱ (ANQ)، پرسشنامه افسردگی اهواز^۲ (ADI)، پرسشنامه خودشکوفایی مزلو^۳ (MSAI) و مقیاس روایی سازه‌ای سرسختی^۴ (HVS) محاسبه نمودند. ضرایب همبستگی به دست آمده به جز یکی از خرده مقیاس‌های (تعهد) همگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار گزارش شدند. کیامرثی و همکاران (۱۳۷۷) برای سنجش پایایی مقیاس

سرسختی از دو روش باز آزمایی با شش هفته فاصله و آلفای کرونباخ استفاده کردند که ضرایب در حد رضایت بخشی بودند. پایایی مقیاس در مطالعه حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ محاسبه گردید.

و) پرسشنامه ابراز وجود

پرسشنامه خود-گزارشی ابراز وجود^۵ (ASRI) دارای ۲۵ ماده است که آزمودنی به هر یک از ماده‌ها پاسخ صحیح یا غلط می‌دهد. در سال ۱۹۸۴، این مقیاس را هرزبرگر، شان و کتز^۶ (به نقل از هرمزی نژاد، ۱۳۸۰) تهیه کردند. ضریب روایی این پرسشنامه در ایران از طریق همبسته کردن آن با مقیاس سازه‌ای ابراز وجود ۰/۴۳ به دست آمد، که در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار می‌باشد. ضریب پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش باز آزمایی در فاصله پنج هفته ۰/۸۱ به دست آمد (هرمزی نژاد، ۱۳۸۰). پایایی مقیاس در مطالعه حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۵۲ محاسبه گردید.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق شامل دو بخش است:

- 5- Assertive Self-Report Inventory (ASRI)
- 6- Herzberger, Chan, & Katz

- 1- Anxiety Questionnaire (ANQ)
- 2- Ahvaz Depression Inventory (ADI)
- 3- Maslow Self-Actualization Inventory (MSAI)
- 4- Hardiness Validity Scale (HVS)

توصیفی و مربوط به فرضیه‌های تحقیق. در بخش توصیفی به میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحقیق اشاره شده و در بخش دوم از طریق ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون به آزمون فرضیه‌ها پرداخته شده است.

ب) یافته‌های مربوط به فرضیه‌های تحقیق

در ارتباط با فرضیه ۱، جدول ۲ نشان می‌دهد که ضرایب همبستگی بین هیجان خواهی با مقیاس کلی آمادگی به اعتیاد (و خرده مقیاس‌های آمادگی فعال و منفعل به اعتیاد) معنی‌دار می‌باشند ($r=0/31$, $r=0/36$). بر این اساس، فرضیه ۱ مورد تأیید قرار گرفت.

الف) یافته‌های توصیفی

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. میانگین و انحراف معیار آمادگی کلی به اعتیاد به ترتیب ۲۵/۵ و ۱۴/۳، میانگین و انحراف معیار آمادگی فعال به اعتیاد ۱۵/۳ و ۱۲/۷ و میانگین و انحراف معیار آمادگی منفعل به اعتیاد ۱۱/۷ و ۴/۴ می‌باشند. میانگین و

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحقیق

انحراف معیار	میانگین	متغیر	
		آمادگی کلی به اعتیاد	آمادگی به اعتیاد
۱۴/۳	۲۵/۵	آمادگی کلی به اعتیاد	آمادگی به اعتیاد
۱۲/۷	۱۵/۳	آمادگی فعال به اعتیاد	
۴/۴	۱۱/۷	آمادگی منفعل به اعتیاد	
۳/۲	۱۴/۷	ابراز وجود	
۶/۸	۴۹	هیجان خواهی	
۸/۶	۸۱/۱	سرسختی روانشناختی	
۱۲/۹	۸۲	نگرش مذهبی	
۲۵/۵	۱۷۵/۵	رضایت زناشویی	

در مورد فرضیه ۲، جدول ۲ نشان می‌دهد بین سرسختی روانشناختی و آمادگی به اعتیاد (و خرده مقیاس‌های آمادگی فعال و منفعل به اعتیاد) رابطه معنی‌دار منفی وجود دارد ($r = -0/34$, $r = -0/26$, $r = -0/40$ و $p < 0/01$). بر این اساس، فرضیه ۲ مورد تأیید قرار گرفت.

در ارتباط با فرضیه ۳، جدول ۲ نشان می‌دهد بین ابراز وجود و آمادگی به اعتیاد (نمره کل و خرده مقیاس آمادگی فعال به اعتیاد) رابطه معنی‌داری وجود ندارد ($r = -0/09$, $r = -0/04$ و $p = 0/09$). بنابراین، فرضیه ۳ تأیید نشد. البته بین ابراز وجود و خرده مقیاس آمادگی منفعل به اعتیاد رابطه معنی‌داری به دست آمد، هر چند مقدار این رابطه زیاد نیست ($r = -0/10$ و $p = 0/03$). در ارتباط با فرضیه ۴، جدول ۲ نشان

می‌دهد بین نگرش مذهبی و آمادگی به اعتیاد (نمره کل و خرده مقیاس آمادگی فعال به اعتیاد) رابطه معنی‌دار ($r = -0/26$, $r = -0/28$ و $p < 0/01$) وجود دارد. بر این اساس، فرضیه ۴ مورد تأیید قرار گرفت، اگر چه با خرده مقیاس منفعل رابطه معنی‌داری به دست نیامد ($r = -0/02$).

در ارتباط با فرضیه ۵، جدول ۲ نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین رضایت زناشویی و آمادگی به اعتیاد (و خرده مقیاس‌های آمادگی فعال و منفعل به اعتیاد) رابطه منفی و معنی‌دار ($r = -0/53$, $r = -0/55$ و $p < 0/01$) است. بنابراین، فرضیه ۵ مورد تأیید قرار گرفت.

در جداول ۳ تا ۸ روابط چندگانه هیجان‌خواهی، سرسختی روانشناختی، ابراز وجود، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون متغیرهای پیش‌بین با مقیاس آمادگی به اعتیاد و خرده مقیاس‌های آن

متغیرهای پیش‌بین	کل آمادگی	آمادگی فعال	آمادگی منفعل
هیجان خواهی	0/36**	0/31**	0/32**
ابراز وجود	-0/09	-0/04	-0/10*
سرسختی روانشناختی	-0/34**	-0/26**	-0/40**
رضایت زناشویی	-0/55**	-0/53**	-0/46**
نگرش مذهبی	-0/26**	-0/28**	-0/02

* معنی‌داری در سطح 0/05 ** معنی‌داری در سطح 0/01

جدول ۳. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با نمره کل آمادگی به اعتیاد با استفاده از روش ورود مکرر

ضرایب رگرسیون (β)					F (p)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۵	۴	۳	۲	۱					
				β=۰/۵۹ t =۷/۸ p=۰/۰۰۱	۶۰/۵ (<۰/۰۰۱)	۰/۳۴	۰/۵۸۷	رضایت زناشویی	روانشناختی
			β=۰/۱۸ t =۲/۳ p=۰/۰۲	β=۰/۵۳ t =۶/۸ p<۰/۰۰۱	۳۴/۲ (<۰/۰۰۱)	۰/۳۷	۰/۶۱۲	نگرش مذهبی	
		β=۰/۲۴ t =۳/۴ p=۰/۰۱	β=۰/۱۸ t =۲/۴ p =۰/۰۲	β=۰/۵۰ t =۶/۷ p<۰/۰۰۱	۲۸/۹ (<۰/۰۰۱)	۰/۴۳	۰/۶۵۹	هیجان خواهی	
	β=۰/۲۶ t =۳/۱ p=۰/۰۱	β=۰/۲۷ t =۴ p<۰/۰۱	β=۰/۱۹ t =۲/۷ p =۰/۰۱	β=۰/۳۵ t =۴ p<۰/۰۰۱	۲۵/۸ (<۰/۰۰۱)	۰/۴۸	۰/۶۹۳	سرسختی روانشناختی	
β=۰/۰۳ t =۰/۴ p=۰/۶۸	β=۰/۲۷ t =۳/۱ p<۰/۰۱	β=۰/۲۸ t =۴ p<۰/۰۱	β=۰/۱۹ t =۲/۶ p =۰/۰۱	β=۰/۳۵ t =۴ p<۰/۰۱	۲۰/۶ (<۰/۰۰۱)	۰/۴۸	۰/۶۹۳	ابراز وجود	

آمادگی به اعتیاد و خرده مقیاس‌های آن از طریق تحلیل رگرسیون چندمتغیری، ارائه شده‌اند. چنان که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، همبستگی چندگانه با روش ورود مکرر برای ترکیب خطی متغیرهای رضایت زناشویی، نگرش مذهبی، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی و ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد برابر با ۰/۶۹۳ می‌باشد. ضریب تعیین برابر با ۰/۴۸ و نسبت F چندگانه برابر با ۲۰/۶ است که در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش رگرسیون مرحله‌ای که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده، نشان می‌دهد که از بین پنج متغیر پیش‌بین فقط ابراز وجود از معادله رگرسیون حذف شده است. این جدول نشان می‌دهد رضایت زناشویی، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی و نگرش مذهبی به ترتیب

جدول ۴. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با نمره کل آمادگی به اعتیاد با روش مرحله‌ای

ضرایب رگرسیون (β)				F (p)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۴	۳	۲	۱					
			$\beta=0/59$ $t=7/8$ $p=0/001$	60/5 ($<0/001$)	0/34	0/587	رضایت زناشویی	آمادگی به اعتیاد
		$\beta=0/24$ $t=3/4$ $p=0/001$	$\beta=0/56$ $t=7/7$ $p=0/001$	38/7 ($=0/001$)	0/40	0/636	هیجان خواهی	
	$\beta=0/25$ $t=2/9$ $p=0/004$	$\beta=0/27$ $t=3/9$ $p=0/001$	$\beta=0/43$ $t=4/9$ $p=0/001$	30/4 ($=0/001$)	0/45	0/669	سرسختی روانشناختی	
$\beta=0/19$ $t=2/7$ $p=0/009$	$\beta=0/26$ $t=3/1$ $p=0/002$	$\beta=0/27$ $t=4$ $p=0/001$	$\beta=0/35$ $t=4$ $p=0/001$	25/8 ($=0/001$)	0/48	0/693	نگرش مذهبی	

جدول ۵. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد با استفاده از روش ورود مکرر

ضرایب رگرسیون (β)					F (P)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۵	۴	۳	۲	۱					
				$\beta=-0/55$ $t=7/3$ $p<0/001$	52/71 ($<0/001$)	0/305	0/552	رضایت زناشویی	خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد
			$\beta=-0/29$ $t=3/85$ $p<0/001$	$\beta=-0/45$ $t=5/96$ $p<0/001$	36/78 ($<0/001$)	0/382	0/618	نگرش مذهبی	
		$\beta=0/22$ $t=3/2$ $p=0/002$	$\beta=-0/29$ $t=3/97$ $p<0/001$	$\beta=-0/44$ $t=5/92$ $p=0/001$	29/89 ($<0/001$)	0/432	0/657	هیجان خواهی	
	$\beta=-0/21$ $t=2/57$ $p=0/01$	$\beta=0/25$ $t=3/6$ $p<0/001$	$\beta=-0/30$ $t=4/19$ $p=0/001$	$\beta=-0/31$ $t=3/51$ $p=0/001$	25/12 ($<0/001$)	0/462	0/680	سرسختی روانشناختی	
$\beta=0/25$ $t=0/34$ $p=0/73$	$\beta=-0/22$ $t=2/52$ $p=0/01$	$\beta=0/25$ $t=3/6$ $p<0/001$	$\beta=-0/299$ $t=4/12$ $p<0/001$	$\beta=-0/30$ $t=3/45$ $p=0/001$	19/97 ($<0/001$)	0/463	0/680	ابراز وجود	

بیشترین اهمیت را در تبیین واریانس آمادگی به اعتیاد داشته‌اند. روانشناختی، و ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد برابر با ۰/۶۸ می‌باشد. ضریب تعیین برابر با ۰/۴۶۳ و نسبت F چندگانه برابر با ۱۹/۹۷ است که در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد از طریق تحلیل رگرسیون چند متغیری ارائه شده است. چنان که در این جدول ملاحظه می‌شود، همبستگی چندگانه با روش ورود مکرر برای ترکیب خطی متغیرهای رضایت زناشویی، نگرش مذهبی، هیجان خواهی، سرسختی و رضایت زناشویی با خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد از طریق تحلیل رگرسیون مرحله‌ای که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است، نشان می‌دهد که از بین پنج متغیر پیش‌بین فقط ابراز وجود از معادله رگرسیون حذف شد. این جدول نشان می‌دهد رضایت زناشویی، نگرش مذهبی،

جدول ۶. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد با روش مرحله‌ای

ضرایب رگرسیون (β)				F (p)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۴	۳	۲	۱					
			$\beta = -0/55$ $t = 7/26$ $p < 0/001$	۵۲/۷ ($< 0/001$)	۰/۳۰۵	۰/۵۵۲	رضایت زناشویی	خرده مقیاس فعال آمادگی به اعتیاد
		$\beta = -0/29$ $t = 3/85$ $p = 0/001$	$\beta = -0/45$ $t = 5/96$ $p < 0/001$	۳۶/۷ ($< 0/001$)	۰/۳۸۲	۰/۶۱۸	نگرش مذهبی	
	$\beta = 0/22$ $t = 3/21$ $p = 0/002$	$\beta = -0/29$ $t = 3/97$ $p < 0/001$	$\beta = -0/44$ $t = 5/92$ $p < 0/001$	۲۹/۹ ($< 0/001$)	۰/۴۳۲	۰/۶۵۷	هیجان خواهی	
$\beta = -0/21$ $t = 2/57$ $p = 0/01$	$\beta = 0/25$ $t = 3/7$ $p < 0/001$	$\beta = -0/30$ $t = 4/19$ $p < 0/001$	$\beta = -0/31$ $t = 3/51$ $p = 0/001$	۲۵/۱ ($< 0/001$)	۰/۴۶۲	۰/۶۸۰	سرسختی روانشناختی	

جدول ۷. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با خرده مقیاس منفعل آمادگی به اعتیاد با استفاده از روش ورود مکرر

ضرایب رگرسیون (β)					F (P)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۵	۴	۳	۲	۱					
				$\beta = -0.053$ $t = 7.62$ $p < 0.001$	58/01 (< 0.001)	0/276	0/526	رضایت زناشویی	خرده مقیاس منفعل آمادگی به اعتیاد
			$\beta = 0.20$ $t = 2.86$ $p = 0.005$	$\beta = -0.059$ $t = 8.3$ $p < 0.001$	34/46 (< 0.001)	0/313	0/560	نگرش مذهبی	
		$\beta = 0.24$ $t = 3.62$ $p < 0.001$	$\beta = 0.18$ $t = 2.68$ $p = 0.008$	$\beta = -0.054$ $t = 6.64$ $p < 0.001$	29/19 (< 0.001)	0/369	0/607	هیجان خواهی	
	$\beta = 0.26$ $t = 3.49$ $p = 0.001$	$\beta = 0.27$ $t = 4.12$ $p < 0.001$	$\beta = 0.18$ $t = 2.7$ $p = 0.008$	$\beta = -0.38$ $t = 4.8$ $p < 0.001$	26/58 (< 0.001)	0/416	0/645	سرسختی روانشناختی	
$\beta = 0.009$ $t = 0.13$ $p = 0.98$	$\beta = -0.27$ $t = 3.37$ $p = 0.001$	$\beta = 0.27$ $t = 4.1$ $p < 0.001$	$\beta = 0.18$ $t = 2.7$ $p = 0.008$	$\beta = -0.38$ $t = 4.78$ $p < 0.001$	21/13 (< 0.001)	0/416	0/645	ابراز وجود	

هیجان‌خواهی و سرسختی روانشناختی به ترتیب بیشترین اهمیت را در تبیین واریانس عامل فعال آمادگی به اعتیاد داشته‌اند.

در جدول ۷ رابطه چندگانه هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، ابراز وجود، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با خرده مقیاس منفعل آمادگی از طریق تحلیل رگرسیون چند متغیری ارائه شده است. چنان که در این جدول ملاحظه می‌شود، همبستگی چندگانه با روش ورود مکرر برای ترکیب

خطی متغیرهای رضایت زناشویی، نگرش مذهبی، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی، و ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد (منفعل) برابر با ۰/۶۴۵ می‌باشد. ضریب تعیین برابر با ۰/۴۱۶ و نسبت F چندگانه برابر با ۲۱/۱۳ است که در سطح کمتر از ۰/۰۰۱ معنی‌دار است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش رگرسیون مرحله‌ای که نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده است، نشان می‌دهد که از بین پنج

جدول ۸. ضرایب رگرسیون متغیرهای روانشناختی پیش‌بین با خرده مقیاس منفعل آمادگی به اعتیاد با روش مرحله‌ای

ضرایب رگرسیون (β)				F (p)	RS	MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۴	۳	۲	۱					
			$\beta = -0.053$ $t = 7.62$ $p < 0.001$	58/01 (< 0.001)	0/27	0/526	رضایت زناشویی	خرده مقیاس منفعل آمادگی به اعتیاد
		$\beta = 0.25$ $t = 3.77$ $p = 0.001$	$\beta = -0.47$ $t = 7.01$ $p < 0.001$	38/62 (< 0.001)	0/34	0/582	هیجان خواهی	
	$\beta = -0.27$ $t = 3.47$ $p = 0.001$	$\beta = 0.28$ $t = 4.26$ $p < 0.001$	$\beta = -0.32$ $t = 4.11$ $p < 0.001$	31/65 (< 0.001)	0/39	0/623	سرسختی روانشناختی	
$\beta = 0.18$ $t = 2.7$ $p = 0.008$	$\beta = -0.26$ $t = 3.49$ $p = 0.001$	$\beta = 0.27$ $t = 4.1$ $p < 0.001$	$\beta = -0.38$ $t = 4.8$ $p < 0.001$	26/58 (< 0.001)	0/42	0/645	نگرش مذهبی	

به اعتیاد در کارکنان یک شرکت بزرگ صنعتی در اهواز انجام شد. چنان که نتایج در جدول ۲ نشان داده شد، بین هیجان خواهی با آمادگی به اعتیاد رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر، افرادی که هیجان خواهی بالاتری دارند بیشتر در معرض گرایش به اعتیاد قرار دارند. این یافته با یافته‌های مطالعات پیشین از جمله مطالعات زاگرم (۱۹۷۸) به نقل از دروکس و بیلی (۲۰۰۱؛ چندرا و همکاران، ۲۰۰۳) هماهنگی دارد. رابطه هیجان خواهی با خرده مقیاس‌های فعال و منفعل آمادگی به اعتیاد

متغیر پیش‌بین فقط ابراز وجود از معادله رگرسیون حذف شد. این جدول نشان می‌دهد رضایت زناشویی، هیجان‌خواهی، سرسختی روانشناختی و نگرش مذهبی به ترتیب بیشترین اهمیت را در تبیین واریانس خرده مقیاس منفعل آمادگی به اعتیاد دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه برخی ویژگی‌های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود و سرسختی روانشناختی) و نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی

این نتیجه با یافته‌های مطالعات پیشین هماهنگ است (به طور مثال، مدی و دیگران، ۱۹۹۶).

با توجه به مؤلفه‌های تعهد، کنترل و مبارزه جویی متغیر سرسختی روانشناختی می‌توان پیش‌بینی نمود افرادی که واجد این ویژگی‌ها هستند در مقابل فشارهای شغلی، خانوادگی و اجتماعی که اغلب اجتناب‌ناپذیراند، تحمل بیشتری داشته و لزومی به استفاده از روش‌های غیرمنطقی جهت کنترل هیجان‌های خود نداشته باشند. مشاغل سختی همچون محیط‌های صنعتی اغلب با فشارهای متعدد شغلی همراه است، که برای برخی افراد شاغل طاقت فرسا می‌باشد.

علاوه بر این، نتایج نشان دادند که بین ابراز وجود و آمادگی به اعتیاد رابطه معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، بین ابراز وجود با آمادگی به اعتیاد رابطه معنی‌داری به دست نیامد. تأیید نشدن این فرضیه ممکن است با توجه به سن نمونه تحقیق قابل توجیه باشد. به عبارت دیگر، در افراد بزرگسال احتمالاً بین این دو متغیر رابطه وجود ندارد. از بین متغیرهای روانشناختی پیش‌بین در تحقیق حاضر تنها ابراز وجود رابطه معنی‌داری با آمادگی به

نیز معنی‌دار بود. به عبارت دیگر، افراد هیجان خواه بالا هم ممکن است آمادگی فعالانه و هم ممکن است آمادگی منفعلانه به اعتیاد داشته باشند.

با توجه به تنوع طلبی، تجربه‌جویی و مخاطره‌جویی افراد هیجان‌خواه، در صورتی که شرایط مناسب جهت تجربه هیجان و تخلیه انرژی این افراد فراهم نباشد، آمادگی تجربه مواد و داروهای روانگردان در آنها افزایش می‌یابد. به خصوص در شهرهای محروم که امکانات گذران اوقات فراغت به خوبی فراهم نیست، افراد هیجان‌خواه بالا بیشتر در معرض استفاده از روش‌های غیرمنطقی کسب هیجان از جمله مصرف مواد مخدر می‌باشند. ورزش‌هایی همچون کوهنوردی، تیراندازی، سوارکاری، موتورسواری و اردوهای مهیج از جمله اقدامات مناسب پیشگیری از اعتیاد محسوب می‌شوند. چنان که در جدول ۲ ملاحظه شد، بین سرسختی با آمادگی به اعتیاد رابطه منفی معنی‌داری به دست آمد. در ارتباط با خرده مقیاس‌های فعال و منفعل آمادگی به اعتیاد نیز رابطه معنی‌دار بود. به عبارت دیگر، افرادی که از سرسختی پایینی برخوردارند، هم ممکن است آمادگی فعالانه و هم ممکن است آمادگی منفعلانه به اعتیاد داشته باشند.

اعتیاد نداشت. هر چند این متغیر با خرده مقیاس آمادگی به اعتیاد منفعل رابطه معنی دار نشان داد. به عبارت دیگر، افرادی که توانایی ابراز وجود پایینی دارند، آمادگی بیشتری برای اعتیاد منفعل دارند. آموزش مهارت ابراز وجود و توانایی نه گفتن در افرادی که در این زمینه مشکل دارند، باعث کاهش خطر گرایش به اعتیاد خواهد شد و پیامدهای مثبت دیگری نیز از جمله کاهش اضطراب اجتماعی به دنبال خواهد داشت.

طبق فرضیه ۴ بین نگرش مذهبی و آمادگی به اعتیاد در کارکنان شرکت مذکور رابطه منفی وجود داشت. همان گونه که در جدول ۲ نشان داده شد، بین نگرش مذهبی با آمادگی به اعتیاد رابطه منفی معنی دار وجود دارد. اگرچه، در ارتباط با خرده مقیاس آمادگی منفعل به اعتیاد رابطه معنی داری به دست نیامد. به عبارت دیگر، افرادی که نگرش مذهبی بیشتری دارند، کمتر مستعد اعتیاد هستند. این یافته با یافته‌های بسیاری از مطالعات پیشین هماهنگ است (به طور مثال، تمپلین و مارتین، ۱۹۹۹؛ زرگر، چاپ نشده ب). نتایج جدول ۲ رابطه نگرش مذهبی با خرده مقیاس‌های آمادگی به اعتیاد را نشان می‌دهد که با آمادگی فعال به اعتیاد رابطه منفی معنی دار دارد، اما با آمادگی منفعل به

اعتیاد رابطه معنی دار ندارد. به عبارت دیگر، افرادی که فعالانه مستعد اعتیاد می‌باشند کمتر نگرش مثبت نسبت به مذهب دارند، اما کسانی که به طور منفعل، مثلاً تحت فشار همکاران و دوستان، ناخواسته به سمت مواد کشیده می‌شوند، چنانچه نگرش مثبت به مذهب داشته باشند، این آمادگی منفعل به اعتیاد با اعتقادات مذهبی آنان ارتباطی ندارد. اگر چه داشتن اعتقادات درونی و خالصانه مذهبی مورد سنجش قرار نگرفت، با این حال داشتن نگرش‌های مذهبی مصونیت افراد را افزایش می‌دهد. به نظر می‌رسد افراد دارای اعتقادات مذهبی درونی و واقعی در مقابل اعتیاد مصونیت دارند.

همچنین، همان طور که در جدول ۲ نشان داده شد، بین رضایت زناشویی با آمادگی به اعتیاد رابطه منفی معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر، افرادی که رضایت کمتری از همسر خود دارند بیشتر در معرض گرایش به اعتیاد قرار دارند. این نتیجه با یافته‌های زرگر (چاپ نشده الف و ب؛ هومیش و همکاران، ۲۰۰۷) هماهنگ است. در مطالعه الف، زرگر به این نتیجه دست یافت که معتادین در مقایسه با افراد غیرمعتاد، رضایت عاطفی و جنسی کمتری از همسر خود دارند. از جمله عوامل نارضایتی از

متغیرها می‌باشند که حدود نیمی از واریانس آمادگی به اعتیاد را تبیین می‌کنند. نتایج تحلیل رگرسیون مرحله‌ای که نتایج آن در جداول ۴، ۶ و ۸ ارائه شده است نشان می‌دهد که از بین پنج متغیر پیش‌بین فقط ابراز وجود از معادله رگرسیون حذف شد. این نتایج نشان می‌دهند رضایت زناشویی، هیجان خواهی، سرسختی روانشناختی و نگرش مذهبی بیشترین اهمیت را در تبیین واریانس آمادگی به اعتیاد و خرده مقیاس‌های آن دارند. مهمترین متغیر پیش‌بین در این تحقیق رضایت زناشویی می‌باشد. در واقع، نارضایتی از همسر می‌تواند بهداشت روانی کارکنان را تحت تأثیر قرار دهد و آسیب‌پذیری فرد را در قبال فشار دوستان و برخی همکاران افزایش دهد.

از مهمترین اقدامات مؤثر در پیشگیری از اعتیاد در محیط‌های کاری، آموزش مهارت‌های اجتماعی، آموزش بهداشت روانی- شغلی، بهداشت روانی کارکنان و خانواده آنها و آموزش در زمینه سازگاری زوجی می‌باشند. علاوه بر این، اجرای برنامه‌های تفریحی و شاد برای کارکنان و خانواده‌هایشان و فراهم نمودن زمینه برای ورزش‌های مهیج در پیشگیری از مصرف مواد مخدر کمک می‌کند.

همسر وجود برخی ویژگی‌های شخصیتی در هر کدام از همسران، اشتغال بیش از حد مرد، انتظارات بیش از حد زن از همسر و زندگی یکنواخت و بدون تنوع، مانند نداشتن تفریح و مسافرت، می‌باشد. با آموزش و فراهم نمودن شرایط تفریحی، ورزش، مسافرت‌های خانوادگی و مشاوره زوجی رضایت از همسر در کارکنان می‌تواند افزایش یابد و در نتیجه بر عملکرد شغلی آنان تأثیر مثبت خواهد گذاشت. مهمتر از همه، احتمال گرایش افراد به مواد مخدر نیز کاهش پیدا می‌کند. نکته قابل توجه این است که بین متغیرهای مختلف پیش‌بین آمادگی به اعتیاد، رضایت از همسر بیشترین رابطه و مهمترین پیش‌بین آمادگی به اعتیاد در کارکنان این شرکت می‌باشد که با مطالعه زرگر (چاپ نشده ب) و هومیش و همکاران (۲۰۰۷) نیز هماهنگ است.

نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون، روی نمره کل، با روش ورود مکرر در جدول ۳ (و جدول ۵ برای عامل فعال و جدول ۷ برای عامل منفعل)، نشان داد که متغیرهای پیش‌بین مورد بررسی ۴۸ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد ۴۶ درصد برای عامل فعال و ۴۲ درصد برای عامل منفعل را تبیین می‌کنند. این موضوع بیانگر اهمیت این

منابع

فارسی

- پوروفایی، پروین (۱۳۷۶). بررسی ارتباط فرم موسیقی با خلق در نوازندگان شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
- ثناپی، باقر و علاقه‌بند، ستیلا (۱۳۷۹). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- زرگر، یداله (چاپ نشده الف). مقایسه رضایت عاطفی و جنسی معنادین با افراد عادی در زندان‌های شهر اهواز، ستاد مبارزه با مواد مخدر کشور.
- زرگر، یداله (چاپ نشده ب). بررسی رابطه نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی اعتیاد در کارکنان شرکت فولاد کاویان اهواز.
- زرگر، یداله (۱۳۸۵). ساخت و اعتباریابی مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد. دومین همایش انجمن روانشناسی ایران.
- سلیمانیان، علی‌اکبر (۱۳۷۳). بررسی تأثیر تفکرات غیرمنطقی بر اساس رویکرد شناختی بر نارضایتی زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- شهنی‌بیلاق، منیجه، موحد، احمد و شکرکن، حسین (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین نگرش‌های مذهبی، خوشبینی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه شهید چمران. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، شماره‌های ۱ و ۲، ۱۹-۳۴.
- کردمیرزا، عزت اله، آزاد، حسین و اسکندری، حسین (۱۳۸۲). هنجاریابی آزمون آمادگی اعتیاد در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، سال اول، شماره ۲، ۷۸-۴۷.
- کیامرثی، آذر، نجاریان، بهمن و مهربانی‌زاده هنرمند، مهناز (۱۳۷۷). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش سرسختی روانشناختی. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، شماره ۳، ۲۷۱-۲۸۴.
- معمدین، مختار (۱۳۸۳). تأثیر آموزش راهبردهای مقابله با باورهای غیرمنطقی بر اساس رویکرد شناختی در زوج‌های مراجعه کننده به مرکز مشاوره خانواده بهزیستی اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران، اهواز.

هرمزی نژاد، معصومه (۱۳۸۰). رابطه ساده و چندگانه متغیرهای عزت نفس، اضطراب اجتماعی و کمال گرایی با ابراز وجود دانشجویان دانشگاه شهید چمران. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران، اهواز.

لاتین

- Adrian, M. P., & Williams R. T. (1988). Statistics on alcohol and drug use in Canada and other countries. Toronto: Addiction Research Foundation.
- Arnett, J. (1994). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, *16* (2), 289-296.
- Chandra, P. S., Krishna, V. A. S., Benegal V., & Ramakrishna, J. (2003). High-risk sexual behavior and sensation seeking among heavy alcohol users. *Indian Journal of Medical Research*, *117*, 88-92.
- Cirakoglu, O. C., & Isin, G. (2005). Perception of drug addiction among Turkish university students. *Addictive Behaviors*, *30*, 1-8.
- Dervaux, A., & Bayle, F. (2001). Substance abuse in schizophrenia related to impulsivity, sensation seeking or anhedonia. *The American Journal of Psychiatry*, *158* (3), 492-495.
- Garcia, F. E. (1996). The determinants of substance abuse in the workplace. *Social Science Journal*, *33*, 55-68.
- Homish, G., Leonard, K. E., & Cornelius (2007). Illicit drug use and marital satisfaction. *Addictive Behaviors*, *33*, 279-291.
- MacDonald, S., Wells, S., & Wild, T. C. (1999). Occupational risks associated with alcohol and drug problems. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, *25* (22), 351-369.
- Maddi, S. R., Wadhwa, P., & Haier, R. J. (1996). Relationship of hardiness to alcohol and drug use in adolescents. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, *22* (22), 247-257.
- Miller, A. B. (1991). Why drugs pervade the workplace and what can be done about it. New York: Plenum Press.
- Sanchez, Z., & Nappo, S. A. (2008). Religious treatments for drug addiction. *Social Science & Medicine*, *67*, 638-646.

-
- Smart, R. G., Murray, G. F. & Arif, A. (1988). Drug abuse and prevention programmes in 29 countries. *International Journal of the Addictions*, 23 (1), 1-17.
- Templin, D. P., & Martin, M. J. (1999). The relationship between religious orientation, gender and drinking patterns among Catholic college students. *College Student Journal*, 52, 5-9.
- U.S. Drug Enforcement Administration (2001). Guidelines for a drug-free workforce, 3rd edition.
- Weed, N. C., & Butcher, J. N. (1992). New measures for assessing alcohol and drug abuse with the MMPI-2: The APS and AAS. *Journal of Personality Assessment*, 58 (2), 389-404.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.